

Székely Miklós (Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézete): *Az egykori I. Ferenc József Iparmúzeum szerepe Kolozsvár gazdasági modernizációjában a 19–20. század fordulóján*

A 19. század második felének magyarországi építkezési konjunktúrájának részeként számos oktatási és múzeumi épületet adtak át országszerte. Ezen épületek egy jelentős, de funkcionálisan jól körülhatárolható része kettős, oktatási és múzeumi feladatok ellátására alkalmas tereket tartalmazott: ide tartozik a Lechner Ödön-féle budapesti Iparművészeti Múzeum mellett Hauszmann Alajos Technológiai Iparmúzeuma, valamint Pákei Lajos kolozsvári iparmúzeumi és ipariskola épületei. A 19. század végén Kolozsvár városának egyik nagyberuházása az iparoktatás fejlesztését szolgáló ipariskola és iparmúzeum megalapítása és felépítése volt. A Monarchia számos városában hasonló folyamatok játszódtak le, Budapest és Bécs mellett Salzburg, Graz, Prága, Czernowitz, Marosvásárhely is jelentős ipariskolai-iparmúzeumi fejlesztésbe fogott az 1870–1880-as évektől kezdve. Az iskola későbbi szakmai vezetője és a hozzá kapcsolódó iparmúzeum igazgatója, Pákei Lajos bécsi tanulmányait követően hamar kitüntetett szerephez jutott Kolozsvár építészetében: 1880-tól kezdve főépítészként, majd 1884 után az ipariskola igazgatójaként és az építészeti szaktárgyak tanáraként meghatározta az építőmesteri, kő- és fafaragó osztályok tantervét is, múzeumigazgatóként pedig a gyűjteményfejlesztés motorja volt. A kolozsvári egykori I. Ferenc József Iparmúzeum az Erdély területén működő állami múzeumként az országrész ipari fejlesztésében játszott úttörő szerepet. A kolozsvári iparmúzeum a hasonló fővárosi intézmény mellett a Baross Gábor kitüntetett miniszteri figyelme révén létrejött, a székelyföldi modernizáció gondolatához kapcsolódó marosvásárhelyi mellett az országban harmadikként kifejezetten erdélyi magyar fővárosában szolgálta az iparfejlesztést. A klasszikus múzeumi funkciókat nélkülöző iparmúzeumok folyamatosan frissülő gyűjteményekkel a korszak innovációs központjaiként működtek, gyűjteményeik támogatták a velük gyakran szimbiózisban működő ipariskolákban folyó oktatást, újdonságok bemutatása révén a helyi vállalkozók kereskedelmi kapcsolatainak fejlesztését és piacszerzését, és tágabb környezetük a környező megyék háziiparának fejlesztését egyaránt szolgálták. A kolozsvári intézmény kevesebb mint egy évtizeden belül átadott két épülete egyedülálló a kontinensen, s jól jelzi az intézményre háruló feladatokat. Az előadás számba veszi azokat a vitákat, amelyek a hazai iparmúzeumi-iparművészeti múzeumi rendszer, s köztük a kolozsvári kiépülését meghatározták, valamint rávilágít a Pákei Lajos által vezetett múzeum gyűjteményeinek szerepére Erély iparfejlesztésében. A kolozsvári köztudatból

időközben kikopott, éppen 90 éve megszűnt iparmúzeum, egyetlen állami fenntartású múzeumként fontos része volt az egyetem jelenléte miatt önmagát modern tudományos központként és Erdély magyar fővárosaként meghatározó város identitásának.